

THE STATE SKI TEST

Glossary IV.

Naši ciljevi.

Ako branimo svoje opravdane interese, ne snijemo okljevati te moramo biti uvljek pripravljeni, da donosimo žrtve ili da svečnijo obecamo, da ćemo nastupati za pravo neprijatelja i njegove želje. Tako se uopće kreće autoritet i sila pravne ideje i obeskrepljuje kratkovidno i nikočeno nasilje. Fr. W. Förster „Erziehung und Selbsterziehung“.

Fr. W. Förster jest najugledniji savremenik moralni filozof i pedagog. U imperijalističkoj Njemačkoj imade doduše — što je posve prirodno — više primade u samoj Njemačkoj sve ono za sobom, što da imade u samoj Njemačkoj sve ono za sobom, što nije trulo i propalo. Lijepu i plemenitu smo nje- govu misao stavili na čelo našeg sastavka ne možda radi loga, što bi nam kazala nešto novoga, već radi toga, što se potpunoma podudara s onim mislima i idejama, od kojih življi naš narodni i socijalni program. Niže tome dugo, što smo istaknuli, da jedna politička misao ne može da imade moralnu vrijednost, ako ostane ograničena na interes pojednog naroda ili pojednog staleža jednog naroda. Ideja mora biti takva, da odgovara u jednakoj mjeri i svojem kao što i tuđem pravu, da bude pravedna tebi i svom naj- ljučem neprijatelju. Pogotovo vrijedi to za male narode, koji se niti za tren ne mogu oslanjati na maslje, pošto bi tim postali sunješni, ali ne vrijedi niti za velike narode, koji bezobzirnim gaženjem tuđih prava i poricanjem svakog moralnog zakona, koji mora da bude uzvišen nad svim osobnim interesima i interesima naroda, odbijaju od sebe narode te si stvaraju goniču neprijatelja i protivničkih saveznika, što će u razvoju svoje povijesti svakako nemilosrdno osjetiti. U doba moralne indiferentnosti i skepsičnog sunježivanja idealizma sviju boljih ljudi i boljih epoha, kako je to bilo u doba tek prije svjetskog rata, nije se slutilo katastrofu, koju su pripremali svijetu različiti pruski i engleski bogovi, koji su svaki za sebe tražili svoj posebni interes. Mjesto opće pravednosti boga imade jedan car svog „Herrgotta“, koji sir svijet sasima drukčije predstavlja negoli engleski ili francuski bog. Ovi su različiti bogovi simptomii naše bolesti. Oni su zakrivali taj rat, oni se bore uz ovu ili onu armiju, jedan proti drugom; jedan pravi, sveopći bog bio bi u svom beskrajnom milosrđu, u svojoj bezgraničnoj ljubavi i sveopćoj pravednosti učinio sanio jedno: užitlo bratoubličko oružje i izmislio brada s lnatim narodom s narodom.

A taj bog, koji dijeli svima jednako pravdu i nepravdu, patnju i sreću, tugu i radost, taj nije naš Herrgott, već naš i sveopći bog, a svi ostali su bogovi usurpatori, nametnici, silnici, 'zaslanici autokrista ili uskoci pakleni.

- Naši narodni protivnici mogu razgrađati, mogu prosvjedovati, mogu sazivati sve moguće sastanke, mogu se zaklinjati sto puta, da je njihova stvar pravdna; uzaludan je njihov trud, uzaludne su im muke, kad možemo samo s jednim argumentom da ih razoružamo: da li su spremni priuštiti ona ista prava, koja traži za sebe, i svim ostalim narodima? Ako viču, da ih mi tlačimo, da ih mi ugrožavamo, da ih bi bili voljni, da promijenimo uloge i da im mi dajemo naša prava a oni nama svoja? Mi bi svakako već danas nā to pristali i ne bi ni tražili novih privilegija — jer o pravu ne može biti ni govora — kako to zahtjevajući danas oni. Suvišno je svako isticanje činjenica, nepravda počinjenih na našem narodu, progonstava itd.; da se dokaže sva moralna neuzdrživost protivničke argumentacije dovoljno je, da stavimo ovaj konkretni predlog — i stvar je gotova.

Tužio se gospodar na služu i jadio se: bolje biti sluga negoli gospodar; a sluga mu je odgovorio, da je odmah voljan promijeniti svoj položaj i biti gospodarom. Ali gospodar se predomislio! Nije ikakle više potrebno naglašivati, da istim pravom, s kojim traže Nijemci put do mora i poništenje slovenskih pokrajina, bi i naš narod mogao da traži put preko Građca i Beča do Česke. „Pravo“ naših primnika svoj je vlastiti sudac i krvnik.

Nasuprot tome ne može nikto da tvrdi, da je ono, što tražimo mi nepravedno i pakosno. Naši su idealni jednaki idealima sviju velikih ljudi bez razlike narodnosti i sviju doba. Mi tražimo suverenost naroda, bratstvo naroda, slobodu naroda i pravednost medju narodima. Naš cilj ide za tim, da onemogućimo narodnu miržnju, da izjednačimo pravo pojedinih naroda i pojedinih staleža, da obnovimo kraljestvo božje na svijetu. Ovim su se idejama, koje su tako stare, kao što je povijest čovječanstva, koje su zaspale nekoj naduti „inteligenti“ rugali, jer ih nijesu mogli opovrgavati. Ova gospoda nijesu znala, da su pili granu, na kojoj su sjedjeli! Uzmi čovjeku i narodu

ovu vjeru, i uzeo si mu smisao života, svrhu i cilj nastojanja i patnja. Ne bi se isplatilo živjeti taj kukavni život, da nema nadе, da radiš i gradiš za budućnost, a u budućnosti za savršeniji oblik sadašnjosti sve do potpunoг sklada i savršenstva.

A to nije tek u teoriji; ove misli provadjamo također u praksi. Naši konkretni narodni zahtjevi ne otinaju Nijemcima i Mađarima nikakav narodni posjed. Naš kulturni boj je ide za odnarodjivanjem njeničke, mađarske djece. Dapače mi tražimo u njeničke, mađarske djece. Dapače mi tražimo u interesi samog čovjeka, koji je dobio svojim životom i dužnost, da se izživi, što potpuni je razvije i ostavi budućnosti čim veći i dostojniji rad kao baštini, neka se djete razvije u onoj okolini i na onaj način, koji je najprikladniji za njegov duševni razvoj, te daje najbolje jamešto, da će odgoj uspjeti. Kao što narča i palma ne uspijeva pod sjevernim podnebjem, a premjestiš li je na sjever, moraš da im umjetno udesiš južnjačke prilike, tako se i djete jednog naroda kao mlado stablo posebne vrsti drva, mora da odgoji u onom duhu, što mu je uslijed svoje osobnosti postao za život potreban: u narodnom duhu, u materinskom jeziku. Drukčije će sve više obilaziti svijetom sablasti a ja Mravljan i Ambroschitz. Svako djete predstavlja neku duševnu energiju, koju treba iskoristiti u svrhu napredovanja svijeta i čovječanstva, te je radi toga grijeh ubijati u tom mladom blenu protuprirodnim odgojem svojstvu prisutne: a grijeh bi bio isto tako sa naše, kako to jest sa tujje strane. Isto se važne činjenice moraju istaknuti za sve ostale točke našega unrodnog programa.

Iz tog strogog stanovišta poluzlino također, suđeći o pojavama u velikoj svjetskoj politici. Da se svijet nije rugao ovim idejama, ne bi se danas kajao radi strašne katastrofe, što su njegova lakoćnost i njegov nemar nanijeli svijetu. Danas, kada se više ne može izbrisati ono zlo sa svijeta, što je prouzročilo svjetski rat, moramo nastojati, da se svijet barem za budućnost očuva od sličnih krvoproljeća. To se neće postići time, bude li se narode dijelilo u pobijedjene i pobjednike; poražena je danas jedino zapadnjačka civilizacija i kultura; postići će se samo onda, bude li se kod uređenja prilika na svijetu postupalo slušajući glas savijestip i mornalni zakon, što imademo napisan u srce a ne glas nasilja i zakon mača; a to znači: naše je pravo jednako pravu neprijatelja, pravo pobjednika pravu pobjedjenoga.

PLATNI IZVJEŠTAJI:

Austro-ukarek.

Beč, 15. (D. u.) Službeno se javlja: U području Monte Corno ponovno su se razvili manji bojevi, kod česa su se talijani ustalili u jednom od naših gulijskih za poljske straže. — Poglavica generalnog stožera. — Dogodjaj na moru: Fred Lukom Pula bio je potopljen talijanski motorni čamac za torpedovanje. — Zapovj. brodovlja.

Niemiecki.

Berlin, 15. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja: Zapadno bojište: Sjeverno od Kemmela imale su mjesne navale potpun uspjeh te doniješe 120 zarobljenika. Naša je nayala zatekla neprijateljske čete kada su se izmjenjivale, te je stajala velikih, krvavih gubitaka. Topovska borba ostala je u području Kemmela jaka. Jutros su se tam razvili novi pješadijski bojevi uslijed francuskih sunaka. Medju Lysom i kanalom s La Bassee, na Scarpi i kod Busquoya bila je neprijateljsko-topništvo budno, narodito u noći. Medju Ancreom i Sommom prudrjesmo u kratkom sunku u engleske linije na cesti Bray-Courvy te održasmo osvojeno zemljiste proti dvostrukoj neprijateljskoj protunayali. Da se podupre pješaditu, podržavala se je živahna topovska djelatnost. Kod Villers-Bretonneuxa sa obiju strana Luce i Ayre paljba je mnogostruko oživjela. Na zapadnom brijezu Anre nayalo je neprijatelj na naše linije kod Castella. Suzbit je uz teške gubitke. U pojedinim odsjećima izvidnički bojevi. Naši ljetaci su jučer sastrijeли 4 neprijateljska privezana balona. Na bojnim frontama veoma budna ljetalačka djelatnost. Nabacili smo obilno bombama Calais, Dunkirchen i druga stražnja skladišta za munitiju i neprijateljske željezničke naprave. Sostalih bojišta ništa nova. — Ludendorff.

* Francuski izvještaj od 14. t. mj. popodne Francuske patrule, koje su prodirale sjeverno od šume Hångard u pravcu prema Courcyju te zapadlio od Moze, dovedoše natrag zarebljenika. Francuzi lako tom sužbište njemački pothvat na malenu stražu sjeverozapadno od Orvillers-Sorela. Prilično živahnata topovska borba u Champagni, u odsječku Butte du Mesnil i u Vogezima. U našoj se je vatri izjavljeni navalni pokušaj sjeverno od Fechta. Sa ostale fronte nema ništa druga se javi.

* Engleski Izvještaj od 14. t. inž. prije podne:
Prošle noći provedosmo sjeveroistočno od Robécqa
uspjesan pothvat te bez vlastitih gubitaka zárobisno
nekoliko zarobljenika. Uz gubitke je suzbito nepri-
jateljsko odjeljenje, koje je napalo našu stražu
zapadno od Mervillea. Neprijateljsko topništvo bijaše
tijekom noći djelatno u odsjećima Somme-Andre.
— 14. svibnja na večer: Jutros rano, navalio je ne-
prljivični čestak, zapriječio svjetlosti na jedinoj

prijateljizažestoke topničke pripreme na jednoj fronti od jedne milje jugozapadno od Morlancourta. Uspjelo mu je na jednoj točci da provali u naš položaj. Nasvim ostalim je mjestima bila navalazuzbijena sa teškim gubicima za neprijatelja. Na imenovanom je mjestu bila naša linija uspostavljena bezodvlačnim protunapadajem australskih četa. Zarobili smo preko 50 momaka. Naši su gubici bili neznatni. Tijekom zadnje noći došto je u smjeru na Kemmel do njesnog boja, gdje je neprijatelj navalio u smjeru na Vierstraat. Bio je međutim suzbijen od francuskih četa. Inače ništa nova.

* Odušaj medju Austro-Ugarskom i Njemačkom. Wolffov nred doznaće, da će naskoro započeti u Berlinu pregovaranja o izgradnji i pojačanju austro-ugarske pomorske flote. Pregovaranja će se na-

ugarsko-njemačkog saveza. Pregovaranja će se nastaviti i dovršiti u Beču, te će trajati više mjeseci. — Car Karlo poslao je dne 15. t. mj. caru Vilimu sljedeću brzojavku: U času, kada 'se vraćam sa blagoslovljenih tla njemačke države, osjećam nuždu, da Ti se ponovnim pozdravom srdačno zahvalim za ne samo ljubezni već upravo prijateljski doče, što si mi ga jučer predio. Uzri došen našim razgovorom, punim sporazumljenja, kličem Ti iz srca i u vjernom prijateljstvu: „Do vidića naskoro!“ Karlo v. r. — Car je Vilim odgovorio ovom brzojavkom: Hvala Ti na Tvojoj srdačnoj brzojavci. Iz srca se radujem, što si tako zadovoljan ovdješnjim posjetom. I Meni je bilo veoma dragoo, što sam Te vidiо i što smo u našim opsežnim razgovorima na novo ustanovili potpun sporazum u ciljevima, koji nas vode. Ostvarenje će istih biti za naše države veliki blagoslov. Nadam se, da će se naskoro moći odazvati Tvojem ljubaznom pozivu. Srdačne pozdrave žiti i Tebi vjerni prijatelji Vilim v. r.

* **Oktroj u Austriji.** „Hrvatska Riječ“ prima telefonsko izvješće iz Beča: U petak na večer, poslje audiencije dra. Žolgera kod vlađara, došli su tajni savjetnici bar. Trnka i dr. Žolger još je nioč u audienciju, da još jedanput upozore na teške posljedice oktroya u Češkoj i posljedice progona na jugu. No nije im uspjelo da uvjere Njegovo Veličanstvo, da bi ovaj oktroj bio politička mjera sa teškim posljedicama. Vlađar je, kako se saopćuje sa informirane strane, zatražio izjavu čeških zastupnika za austrijsku državu i za dinastiju. Spomenuti tajni savjetnici će večeras izvestiti o tomu predsjedništvo Češkoga Svaza. U pvoj se konferenciilj imajući stvoriti važne odluke,

* Prekl sud u češkim okružjima. „Hrvatskoj Riječi“, telefonuju iz Beča, dne 13. svibnja: U mnogobrojnim okružjima Češke morao se je jučer proglašiti prijekl sud, jer je u brojnim krajevima Češke došlo do teškili izgreda. Noćas je dopremljeno u zatvor preko 150 okovanih ljudi. Opljačkana su i djelomice spaljena dобра kneza Fürstenberga i neka alodijalna iduba.“ Teški su se izgredi dogodili i u Moravskoj “Ostravi“ u Plzniu i Náchodu“.

Iz Rusije

Petrograd, 14. (D. u.) Reuter javlja dne
12. t. m.: "Sinđe je u Moskvi započeo boj medju
boljševicima i anarhistima. Sovjetove su čete opko-
like zgradu anarhista, koji se nijesu htjeli predati,
već su se branili topovima, oklopljenim automobi-
ljima i ručnim granatama. Tako zvani anarhistički
federalisti izvjesili su poslije opstrijeljavanja od pol-
sata bijeli zastavu. Nije još poznato, koliko izna-
šaju gubici sa jedne i druge strane. Danas o podne-
je borba još uvijek traje."

Covor plamackog cara u Aachenu

A a c h e n , 14. (D. u.) Prije nekoliko je dana boravio car Vilim, na putu iz velikog glavnog stana, u Aachenu, gdje je posjetio općinski dom, u kojem se baš obdržavala sjednica općinskog vijeća. Car je stupio u vijećnicu te progovorio gospodi na slijedeći način: Na putu sa zapadne fronte radujem se, pozdraviti ovdje gospodu. Na zapadu video sam poluopustošenu Francusku. Tamo se dobiti pravi dojam o svim grozotama, od kojih je rat poštedio našu domovinu. Tko bi postao malodušan, neka ide nekoliko dana na frontu i neka si pogleda opustošene pokrajine. Onaj se neće više tužiti i

će biti zadovoljan sa svojom sudbinom. Onaj će podnašati muke, nevolje i grozote rata ustrpljenjem. Da se gospoda mogu sastati na tom mjestu u sigurnom miru, to imadu da zahvale našoj neuporedivoj vojski. Ofenziva napreduje. 600.000 Engleza stavljeni je već izvan boja, a 1600 topova zaplijenjeno. Svuda moraju Francuzi da im priskoče u pomoć. Teške gubitke imadu da nose Englez. Ali nijesu ni zasluzili ništa boljega. Stvar će se na zapadu provesti; ali mi moramo imati ustrpljenja. Milijunske se vojske ne mogu uništiti u jednom danu. Mi ćemo postići naš cilj. Težak se posao mora izvršiti, ali zato imademo i valjane kovače. Istok smo si otvorili, u Ukrajini napredujemo takodjer. Iz Ukraine stigli su već prvi vlakovi sa živežem u Berlin. Time postaje naša prehrana boljom. U Sebastopolju smo zaplijenili jako, bogato natovoreno trgovacko brodovlje. Time ćemo uspostaviti naš promet na Crnom moru. Ide dakle dobro. Veseli Me patrioci držanje ovđe, na državnoj granici. Rasploženje je kod četa odlično. Mnogo Porenaca i Aachenaca susreo sam po lazaretim te Sam i predao odlikovanja. Sada mislim, nadšo je vrijeme, da se okanimo svega tudičinačkoga. Francusko pariljanje mora da prestane, govorimo radije naš Plattdeutsch! Uz oduševljeno klicanje gradskih vijećnika zapustio je car vijećnicu te krenuo u automobilu na kolodvor, po ulicama i na glavnem trgu pozdravljen od tisućljeve množice.

Političke vijesti.

Nova Alzacija.

Pod tim naslovom piše prački „Venkov“ u svom uvodnom članku o miru s Rumunjskom: O tom, kakav je dojam izazvao mir, ugovoren između Rumunjske i centralnih vlasti, u četvornom sporazumu, dozajemo tek iz njemačkih listova. Iz novinarskih izkaza činko bi se, da četvorni sporazum ne daje velike važnosti onim mirovnim pogodbama, da je podcijenjuje i nikako ne smatra za definitivno rješenje ratnog spora na istoku. Piše se o tom miru po priči tako, kao svojedobno o miru, ugovorenom u Brestu-Litovskom. Smatra se ga kao privremeno stanje, koje će se tek na svršetku ovog velikog evropskog rata trajno urediti. Za sada listi četvornog sporazuma izrabljuju rumunjske pogodbe jedino u agitacijske svrhe proti onim činiteljima, koji nastoje i sile za brzo dovršenje rata. Istoču naime to, da centralne vlasti anektuju, da zahtjevaju odštete, te da će istupati proti svakome, koji bi već sada htio s njima sklopiti mir. Iz toga pak zaključuju, da je potrebno ratovati dalje, i to tako dugo, dok Njemačka sama ne bude zahtjevati mir. Inače naravno sude o ugovorima bukureški njemački časopisi i takodjer njemački državnici. Ti podlizu uspjehu, koje su centralne vlasti izvoštile u Rumunjskoj, te podcijavaju osobito onaj fakat, da je sada na istoku naša granica potpuno osigurana pred bilo kojom opasnošću. Rumunjska se je tim mirovom survala, vele, na malu, zaduženu državcu balkansku bez značenja, koja ne će biti kadra više nikada da igra važniju ulogu. Morala je odstupiti Ugarskoj oko 5000 četvornih kilometara, malo napičenog područja, izgubila je Dobrudžu, izgubila je pristav i gospodstvo na Dunavu, a jošte k tomu mora da plati odštetu za štete, nanešene u Sedmogradskoj. Uspjeh je dakle, kažu, posvemašnji... S kakvim su pak čuvstvima dočekali taj mir u samoj Rumunjskoj?! O tom još dosad nemamo vijesti. Nekoji listovi međutim sami hoće da uhvate i opisu rasploženje, koje će valjda tamo zavladati. Tako piše „Arbeiter-Zeitung“: „Taj mir nije sklopljen na temelju načela samoodredjenja naroda, ne će pobuditi u Americi pouzdanje, da se iskreno priznajemo da stojimo u zmirovna načela Wilsonova. Cubitak Kystendže je za Rumunjsku najteži udarac. Razmjerno najviše dobiva iz mira s Rumunjskom Bugarska, ali ni Bugarska nije zadovoljna s rješenjem pitanja Dobrudže, jer će se o njoj morati još dogovorati s Turskom, koja zahtjeva bugarsko područje kod Drinopoja. Rumunjska će i nadalje ostati ogrčena proti nama, u četverosvezni prijete konflikti radi rumunjskog plijena, radi Besarabije izazvan je konflikt između Rumunjske i Ukrajine. Bojimo se veoma, da će naša djeca morati činiti pokoru za to, što je između Dunavom i Crnim morem bila stvorena mala Alzacija. Vlaška ostat će na svoje troškove opsjetljiva od vojske centralnih sila. Isto će tako biti i s Moldavom. Željeznice, pošta, ležišta petroleja i tvornice u Rumunjskoj ostat će u rukama centralnih vlasti, u Rumunjskoj će ostati njemački vojnički sudovi, rumunjski uredi bit će podloženi njemačkim zapovjedništvo, bjegeunci iz Vlaške ne će se smjeti povratiti u domovinu. Može se sumnjava, da li je bilo mudro, izrabiti vlast, koja je bila tako izvoštena. Tako dakle piše „Arbeiter-Zeitung“, „Bohemian“ pak se opet boji porasta Ugarske a osobito ojačanog upliva na naše gospodarske prilike. Kad bi se, veli, imali ostvariti gospodarski zahtjevi, izraženi u mirovnom ugovoru, ne bismo mi imali, veli, nikakvog uzroka za nekakvo osobito zadovoljstvo. Uostalom, završava „Venkov“, moramo počekati, kako će se o miru izraziti delegacije i parlament, naravno, sastanu li se. Tamo će o mirovnom pogodbama biti moguće iznesti slobodno mnenje.

Iz slovenskog svijeta.

Cesi i Mađari. Peštanski dopisnik „Venkov“ nastavlja razmatranja pod spomenutim naslovom. Dakle — mađarsku metodu — saopće dopisnik — proti Cesima zahtjeva mađarska „demokracija“, čiju ohošlost ne nadviše nego ona neružnost, koja spopada ljudi s one strane Litve, začuju li ime „Čeh“. Da, Mađar, koji načelno ne respektuje nikog, čini od nekog vremena nekakvu iznimku s Čehom, psihološki razloga toga su jasni kao bijeli dan. Vaša solidarnost i vaša izravna i neustupna dosljednost pomijeće im sve predstave o bojevima malenog naroda. Kod njih puštanje i politička beskarternost, kod Vas politička čast pri jednotilcu, pri strankama, u cijelom narodu. Kod njih kseftovanje i zaradivanje, u vašoj politici poštenje i čistoća; socijalno iskoriscivanje kod njih a kod vas uzajamnost svih socijalnih slojeva. Vaša sreća, da ste iz politike izopćili plemstvo, čija gospodarska i socijalna sebičnost donosi u narodna tjelesa raspad i razvraćenost. Vaša solidarnost i vaš demokratizam, a način sva vaša ustrajnost i nepokolebitivost u slovačkom pitanju, vaša „nek bude što hoće“ izvoštala vam to, čemu se nijeste nadali: slabu sakrivan ili uopće nesakrivan respekt kod onog naroda, koji inače nikoga ne respektuje — Mađar jest bojovit, ali samo proti slabima i onima, koji ustupuju; tako proti neorganizovanim Nemidžarima i proti kukavicom u Beču. Prije dviju godina, dakle prije svibanjske rezolucije, izdao je član stranke nezavisnosti, dr. Kun, oveću raspravu o ratnim ciljevima mađarskog. Kun je nekada bio pristaša poznatog E. Kovace, koji je propagovao mađarskištvo kod Pojaka a tako i u Pragu. Tim je više zaumlivo, da takodjer on, dakle kao nekakav predstavnik „mirnijih“ Mađara, označio kao najvražniji ratni cilj za Mađare prijenos Češke i Moravske njemačkoj državi. U četrdesetim godinama prošlog vijeka govorio se, da Mađari ne mogu priznati Slovacima i Česima uvjete narodnog života, zato jer je ruska opasnost akutna a Mađari moraju braniti Evropu protiv panrusizma; jedino, kad bi među Evropom i Rusijom bila od Rusije nezavisna Poljska, mogli bi Mađari odstupiti od protičeskoslovačkog nastupa. God. 1916. i 1917. bila je Poljska već samostalna, dakle nezavisna od Rusije tada — narastao je mađarski appetit sve do slednjeg sva Njemačkom. — Tako se kombiniralo i govorilo o Česima u Pešti pred rezolucijom o Slovacima. Češkoslovačka politika Češkog svazu podučila je Mađare o tome; da tu nemaju proti i uza sebe narodić primljivih korupcija, nego narod, koji si je svijestan svoje snage i svoje zadrage na evropskom jugoistoku. Ne će proći niti godina dana i gospoda Mađari govorit će još mnogo mnogo skromnije, samo im treba neprestanu vidjeti u karte. Tko se dade zavesti od njih, jest izgubljen; tko je prošao njihovo papirnatou političku municipij kada postavit Živuću i neustupnu energiju, tonuće će podleći. Mi to znademo već danas; doskora doznać ćemo o toj svojoj sudbini takodjer Mađari. — Isti dopisnik javlja „Venkovu“ u dopisu sa Slovačka, povodom slovačkog manifesta: Slovačko dakle počinje govoriti. Govor je njegov miran ali stran. Na mikulaškoj skupštini podan je temeljni uvjet početnog rata, koji nastaje: bez drugog ugovaranja poveden je u jezgru i blistvu koncentracija narodnih sile: demokratska inteligencija, lakičanje i radništvo. Ostalo već ne će moći da je da šuti, te će se popuniti koncentracija u potpunu narodnu raprezentaciju.

Iz Hrvatske. Hrvatski sabor opet zasjeda. Koalicionari natječu se s Starčevićancima a pleit se i Frankovci. Svi predbacuju jedan drugome, da radi protiv narodnog jedinstva a svil sebi govore, da rade za narodno jedinstvo. Prava slika političke nesposobnosti, dizorganizacije, političke rječi i vječnih fraza. — U Zagrebu je ovih dana boravio češki socijalista dr. František Soukup. Sastao se u Zagrebu s nekim socijalistima i s nekim hrvatskim političcima. — Dne 11. svibnja umro je u Zagrebu u hotelu „Slovenec“ narodni zastupnik i hrvatski delegat na zajedničkom saboru Pero Krajnović, umirovljeni srpsko-pravoslavni paroh. Bile su mu 54 godine. „Hrvatska Rječ“ veli o njemu, da je bio čestit čovjek, po svojoj naravi opozicionac, koji je oduvjek u borbi protiv nasilnih sistema široko opozicionalnu misao medju Srbima. Vječna mu pamjat! — U hrvatskoj štampi opet nova kriza. Štrajk slagara nije još prestao osim u nekoj tiskarama, reč bi prema novinskim vijestima da i radništvo i postodavci draže svojim zahtjevima jedan drugog do skrajnosti. U Zagrebu se ne štampa niti izlazi sada nikakva revija i ne izdaje se nikakva knjiga. Tomu se pridružuje ono, što mi ovdje još neprestanu osjećamo, a i osjećat ćemo dokle god budemo zapostavljeni i dok bude nad nama vladao neprijateljski nam sistem — naime nestaćica papira. „Hrvatska Rječ“ pozivlje već po bogzna koji puta mjerodavne faktore, da nešto učine za nabavu papira. Inače će morati prestat izlaziti novine a biti će takodjer one-mogućno izdavati štampom bilo koji literarni rad. — Iz Zagreba ide na proslavu „Narodnog divača“ gradonačelnik dr. Stjepan Škrž i nekoliko gradskih zastupnika. — U listovima, koji zastupaju pojedine, loše organizovane stranke u Hrvatskoj, vodi se sada polemika o novim izborima u Dečincama i Novom.

Tamo nije sigurna pobjeda koaliciji, što se opaža iz nervoznog pisanja „Hrvatske Rječi“ u tom smjeru. List spočtuje Starčevićancima što kandiduju u Delnicama tamоšnjeg kotarskog suca, dr. Iv. Krnica. Brani se tu dapače i Česima. — Ništa nemamo, svagdje samo gnoj i blađo!

Izbivše ruse carevine. Bečka „Arbeiter-Zeitung“ donosi londonsku vijest, koja saopće dopis istorijske važnosti, koji je Trockij poslao Leninu pred svršetkom pregovaranja u Brestu-Litovskom. List glasi: „Mili V. Iliću: Nije moguće potpisati njihovog mira. Stvorili su već vladu naoko u Poljskoj, Litvi, Kuronskoj itd. te pregovaraju s njima o teritorijalnim odstupinama, kašto i o vojničkoj i poreznoj pogodbi, na temelju prava samoodredjenja. Te su pokrajine prema njemačkom tumačenju već nezavisne države, koje su sklopile već takodjer nekakve teritorijalne i druge pogodbe s Njemačkom na štetu Rusije. Postavljaju danas usmeno dotična pitanja, koja isključuju svaku varku; sve je bilo stenografovano. Sjutra predlažem to pismeno. Moj je zaključak taj: Navijestiti svršetak rata i demobilizaciju, a da ne potpišemo mi ugovora. Proglasiti ćemo, da ne možemo sudjelovati pri razbojničkom ratu, niti pri razbojničkom miru. Poljsku, Litvu i Kuronsku predat ćemo sudbini. Odgovornost ostavljamo Njemačkoj. Nijemci ne će nas moći napasti, kad već dovršimo rat. U svakom će slučaju biti Njemačkoj teško gledati na njezine unutarnje prilike, da nas napadne. Scheidemann je puk prihvatio rezoluciju, u kojoj je proglašio, da će prekinuti sve odnose s vladom, postavi li aneksionističke zahtjeve prema revolucionarnoj Rusiji. „Berliner Tageblatt“ i „Vossische Zeitung“ zahtjeva sporazuni s Rusijom uz sve okolnosti a takodjer centru podupire sporazumi. U štampi se započinje polemika o vodstvu rata na zapadu. Proglasiti ćemo svršetak rata, ali ne ćemo potpisati nikakvih mirovnih ugovora. Njemačka ne će biti kadra da poduzme proti nama ofenzivu. Obrambeni i Napadni li nas, ne će biti naša situacija gora, nego li je sada, kad nas okrivljuju, da radimo na mil Engleske i Wilsona. Možemo pregovaranje protezati dva, tri, četiri dana, onda ih moramo prekinuti. Ne vidim nikakvog rješenja, do li to. Tisne ti ruku Trocki.“ Kako se sve to onda jadno dovršilo: Trocki je ipak previše vjerovao njemačkoj socijalnoj demokraciji, a premašio poznavao — Nijemce!

Domaće vijesti.

Za fond „Hrvatskog Lista“ darovao je I. M. prigodom svog imendana K 20—, a Mate Poša položio je u istu svrhu K 5—. Ukupno K 25—. Uprava se lista darovateljima najsrađnije zahvaljuje.

Za Krekov spomenik sabrala se u Roču i u selu Nugli prigodom objavljenja izjave za jugoslavensku deklaraciju svota od K 45—. Darovateljima srađena hvala! Svota dostaviti će se odboru za Krekov spomenik u Ljubljani.

Milodari za hrvatsku srednju školu u Puli. Prigodom proglašenja izjave za jugoslavensku državu, koja se imade učiniti ostvarenjem bečke svibanjske deklaracije Jugoslavenskoga kluba sabiano je u Roču i u selu Nugli za našu srednju školu K 45—; Poša Mate polaže u istu svrhu K 5—; U društву željezničara, sakupljenih u hotelu „Velebit“ u Pazinu, sabrano je u proslavu 4. krvavog maja za hrvatsku srednju školu u Puli K 22—. Darovaše: Po K 10—: hotellika gospodja I. Zović; po K 2: Leopold Satran, Motika, Josip Ladavac, Franjo Lulek, L. Gržetić; po K 1: A. Benda, Fr. Tonkli, Medicinac Miroslav Gradišnik žalje nam iz Beča K 270—, sakupljenih među drugovima, jugoslavenskim akademicarima, koji su pod gesmom „Prosvjetom k slobodi“ svi rado dali koji prinos za svoju ugroženu braću u Istri. Budući da su potpisi na sabirnom arku većinoma nečitljivi, to tek mimogred spominjemo, da se medju darovateljima nalaze daci iz svih krajeva Široke Jugoslavije i pripadnici sviju trih plemena jugoslavenskog naroda. (Prof. N. Žic, M. Popović, Vera Škarica, Triptalo Joško, Zlatko Žagar, Lena Ujević, Ljuba Rakić, Matanić, Gradišnik, Župančić, Kordić, Kovačević, Pospisil, Margita Mladineo, Petar Barbić, Luka Maslač, Leonardo Rogić, Ante Corić, Fran Salaj, Buljan Petar i mnogi drugi.) Našim mlađim nadobudnim ljudima srdačna hvala, a sabiraču, koji nam je već nekoliko prinosa poslao, kličemo: Živio! — Josip Ružić, c. k. r. polaže u istu plemenitu svrhu prinos — zaslubu za 4 sati službe K 1.60. — Josip Krajcer daruje u istu svrhu dobivenu svotu od K 3.20, za održanu osam-satnu službu u „Politteamu Ciscutii“. — Prigodom vjenčanja Ivana Radoševića sa dražesnom gospodicom Pravdoslavom Kirac i Luke Lazaric sa milolikom gospodicom Marijom Buić u Medulinu sakupljeno je po Luci Radošević i Ani Buić K 69.20. Mladencima bilo u stotinu dobrih časa. Evala kićenim svatovima. Množili se oni, koji će slijediti lijepi primjer, pun požrtvovnosti i iskrene odanosti prema narodu i narodnoj budućnosti! — Ukupno K 416—, zadnji iskaz K 56.612.51, sveukupno K 57.028.51. — Svota se množi i stupala polaganje, veoma polaganje. Opaža se, da je glavno vrelo prinosa presahnuo! Oni koji mogu dati i koji

Četvrtak 16. svibnja 1918.

smiju dati, neka dadu za one, koji niti mogu niti smiju dati! Naprijed za hrvatske škole u Puli!

Razredna lutrija. Slijedeći brojevi bijahu izvučeni te iznosi jošte nedignuti: 35, 922, 923, 976; 100, 048, 049, 072, 073; 115, 378, 380, 381, 383, 386, 389, 390, 398. Vlasnici se umoljavaju da iznose čim prije dignu kod poslovnice (tvrtka Jos. Krmptović) u Puli gdje se može dobiti takodjer listu žrebanja.

Dopisi iz Istre.

Iz Pazina. Vanredno mnogo kukavica je ovdje. Kažu da je to znak dobre ljetine. Kako je poznato, kukavica nema svoga glijezda. A jer nema, snese jaje u tudje glijezdo. Jedna naša kukavica snijela je jaje čak u „Slovencu“; a druga u nedjelju (dne 12. svibnja 1918.) u „Hrvatski list“ broj 1017. — Da se još razlikuju, konstatiram ovo: 1. Hrvatska općina u Pazi u Imu općinsku aprovizaciju od početka aprovizacionog doba, dakle ne 4 mjeseca, već naskoro 40 mjeseci. 2. Da su laž i istina dvije sestre, ali nejednake. 3. Da laž ima i dvije porcije, a istina katkada samo po male porcije. 4. Da su rijetki „valati u taroku“; radi „pakanja“ mogu biti i češći. Tako i naša „inteligencija“, ako je „štenkaš“ ipak nešto učini. Pardon, onih 50 kruna još je na raspisanoj nagrada, recimo: deklaracija. Nije smemo „budale“ — ne, ne, već velike lijepine. Zdravol Vaš prijatelj: Hrvat.

Za „Hrvatski List“. Primamo: Za naše prilike svakako bolje ljeti ne bismo mogli imati nego je baš „Hrvatski List“. Čuo sam razne kritike. Govorilo se već, da je „Hrvatski List“ i klerikalni i liberalni i socijalistički list. Govorilo se i ovako i onako, pače i da je „kækstirski“ list. Pak bio ovakav ili onakav svaki ga volimo. A osobito ga vole naše ženske. Vole ga i djaci, pače i djeca piće škole. Vole ga i prijatelji i neprijatelji lista. Dakle, potreban i veoma potreban je. I kad vidimo da je sav svijem hrvatski list, što je velika riječnost, onda dozvolimo hrvatski list, što je na raspisanoj nagrada, recimo: deklaracija. Nije smemo „budale“ — ne, ne, već velike lijepine. Zdravol Vaš prijatelj: Hrvat.

Sumnjam. Mi koji smo još Hrvati, upravo svom silom, da nam veoma korisni list ne izgine. Nastojmo da i kod drugih probudimo volju za rad, da ako drugo ne, barem novčano pomognu u radu za spas domovine. Naprijed za „Hrvatski List“! Hrvat.

Dnevne vijesti.

Ubojstvo grofa Berchtolda. Kako praški listovi javljaju bio je dne 7. svibnja iz zasjede ubijen grof Otokar Berchtold, vlasnik vlastelinstva Nezdašova kod Tyna na Vltavi u svojim vlastitim šumama. O dogadjaju, koji je cijelu okolinu uzbunio, doznaće praški „Večer“ izvornu vijest iz Tyna na Vltavi, u kojoj se vidi: Grof Otokar Berchtold (bratucđed bivšeg ministra izvanjskih posala) postade valjda žrtvom umorista iz zasjede. U utorak kasno na večer, oko 10 sati, vratio se lakim kolima iz lova. U njegovom društvu bila je još gost iz Praga, nekakav doktor. U dubokoj uvaji upravlja je grof sam kolima, dok je kočijaš, ruski zarobljenik, ebi slakšao konjima, koji su vukli na vrh, stupao pjeske uz kola. Jezdilo se korakom. Tu najedamput padaše dva hica sa strane. Oba pogodiše grofa. Prvi u prsa a drugi u glavu. Prevrnuo se na znak u kočiju i pao odmah u nesvijest, iz koje se više nije probudio. Drugi dan, u 10 sati ujutro, grof je Otokar Berchtold izdahnuo. Na mjesto zagotonog dogadjaja dodješo ujutro crtični iz Tyna nad Vltavom i Temelina, kolima bijahu kasnije privedeni redarstveni psi. Ti su nanjušili trag, koji je vodio sve do stana nekog grofovskog lugara, koji potječe iz Kolina, te je u službama grofa tekar tri tjedna. Lugar je tvrdio, da je u kobnom trenutku bio doma, dok njegova žena naprotiv, koja je bila saslušana posebice, izjavila je, da je on bio izvan kuće. Lugar je bio radi velike sumnje uapšen. Naboj, kojim je grof Berchtold pogodjen, sastavljen je iz isječenog željeza. Ustreljenom grofu bijaše 44 godina, a od godine 1902. oženjen jest kćerkom neimenućeg mesaru i maloposjednika iz Nezdašova, Katarinom Šušerovom. Unatoč tom gradjanstvu braku nije bio odnosaš grofa prama ljudima na vlastelinstvu ljuboznan te nije bio radi svog hladnog, nekad i bezobzirnog temperamenta mnogo oblubljen. Bijaše čudak.

Az Est bježni proti Seidlerovim izjavama. Gosp. bečki birokrata mislio je, da i razljutim Jugoslavene, samo da ugodim Nijemcima i Mađarima, a kad tamo razljuto je baš — Madžare! Mi mu se naprotiv samo smijemo. „Az Est“ piše: „Dakle smo uzalud pobedonosno vojevali u tom ratu, uzalud smo doprinjeli žrtve, uzaludu pobjigli jugoslavensku pošast, jer — ona opet stoji pred nama!“ Austrijski ministar-predsjednik je rekao da će se jugoslavenska država možda ustaviti. A jezgra jugoslavenskog pitanja je Zagreb i Hrvatska, te bi joj imala pripasti i Bosna. Mi Madžari bi dakle izgubili Hrvatsku i Bosnu i Banat bi nam bio ugrožen. I o svemu tome je dr. Seidler govorio tako tugaljivo rezignirano, kao da više nema nikakve pomoći proti tome. Znamo dođuće i mi da tamo dolje u Hrvatskoj, Bosni, Dalmačiji plazli neusmrtljivi kobac jugoslovenstva, da uspijeva, agitira, triumfira, da se dliže do orla, koji dosliće međe ugarskog horizonta — ta neistrebljiva jugoslavenska kuga. (Nas ovo psovanje ni najmanje ne dira, nama je glavno da su i Madžari uvidjeli, da je naša pošast ipak „neusmrtljiva“ i „neistrebljiva“.) Ali madžarski vojnik će, vell „Az Est“, znati i oružjem da brani svoja prava... „Budapesti Hirlap“ organ Tiszin takodjer napada Jugoslavene i Čehu, vell im da su bezobrazni proti Ugarskoj i vuku kola antante, ali u isto doba, dok odobrava energični govor Seidlerov, boji se da se Seidler ne prestraši vlastitog glasa. „On ne zna, da li će doći do jugoslavenske države. Po njegovom nazoru moglo bi i da dodje. Ali kako, ako pri tom ima riječ i Ugarska? — Cini se, da dr. Seidleru nije dosta jugoslavenskih hruškarija. Mjesto

da im postavi zapreke, podupira sam agitatore time, da im pruža program i uvjete pod kojima mogu slobodno da agitiraju za svoju državu. List zaključuje ovako: „Držimo da kod toga ne bi trebalo da se zatvori parlament, već ministar-predsjednik, ili bar njegova — gubica!“

Takt. Neki mladi Englez htjede da dobije mjesto u ministarstvu vanjskih posala. Nabrojio je sve, što je mislio da ga čini sposobnim za ovakovo namještenje. „Jest, dragi prijatelju, reče visoki činovnik, koji odlučuje u ovakovim stvarima što se tiče roda, imetak i znanja čini se kao da bi kod vas bilo u redu. Ali za diplomata treba toga više, prije svega nekoliko svojstva, koja se ne-dadu ni vagnuti ni izmjeriti. Medju osalim treba vrlo punog takta“. — „Takta?“ odvratil mladić, ta to je moja najveća vlinja“. „Hm, da, ali kako ćete vi to dokazati?“ — Ništa lakše nego to. Čujte samo, kako sam se ponio jutros u jednom vrlo škakljivom slučaju. U svratku sam si naručio vpelj, ali je uslijed pomutnje bila već kupelj drugoj osobi prepustena, a kad sam u određeno vrijeme htio ući u kupališno korito, opazim da je u njem već neka prekrasna mlada dama“. „Hm“, reče visoki dostojanstvenik, vrlo teška situacija. Pa kako ste se iskopali iz te neprilike?“ — „Naklonio sam držeći se rastresenim, podjem nazad i na vratima doviknem: „Molim mnogo puta za oproštenje, gospodine!“ — Mladić je dobio zamolio mjesto.

Austrijski dug banki za papirni novac. Za vrijeme rata dizao se je dug austrijske pole u banknotama ovako: Stanje duga koncem prosinca 1014. 2.608 milijuna kruna, koncem lipnja 1915. 3.662.8 milijuna kruna, konca prosinca 1915. 3.904 mil kruna, koncem lipnja 1916. 6.425 mil. kruna, koncem prosinca 1916. 8.195 mil. kruna, koncem lipnja 1917. 10.244 mil. kruna. Sadašnje stanje 15.000 milijuna kruna.

Dogadjaji u Rusiji. „Pester Lloyd“ javlja: Među nekim Rusima, što su stigli iz Petrograda u Zürich prijavljeno je jedan saradniku „Ne Zürcher Zeitunga“ o prilikama u Petrogradu: Strahote, što ih ljudstvu počinjaju pristaže crvene garde i bezčilnih bandita, neopisive su. U počekuju su se revolucije rekrutirali još poštani i ozbiljni elementi, ali sada crvena garda nije ništa drugo nego utočiste zločinačkih elemenata. Najužasnije osjećajevaju oni, koji nisu pristaže boljševika. Osjećaj vječne pogibelji, da ga napanu sluge revolucije, što pljačkaju i ubijaju. U kazalište se i bilo kamo na večer ide u grupama. Dogovori ih se nekoliko, pa idu. Revolucionarna sudišta osuđuju i zatvaraju tako, da su tamnici i zatvori posve puni. Boljševci vide, da je njihova vlast na koncu, i što bolje vide, to su siloviti i naprasiti, — i hoće, da još posljednjom snagom uguše, što u narodu vrije. U njih je istina municipalna i oružje, ali će ih nerad i glad uništiti sigurno i sistematski. Radništvo je bez posla svaki dan sve više i više. Tvornica jedna za drugom prestaju da rade. Uopće su još vrlo rijetka industrijalna poduzeća, koja djeluju. Jasno je, da toliku masu besposlenih ne može u gardu i da će se malo po malo okrećuti sve prema Smolni. Nakon glasovitih pljačkanja po svim plyniciama može se danas kod Izrazitih gardista dobiti najboljih vina iz zimske palače, a isto tako i kave, šećera i kruha. Nije zato bez temelja, ako danas nazivaju boljševike genijalnim trgovcima. Protekcije su nečuvane. Banke, koje su stajale pod upravom maksimalističkih komisa, izdaju kapitalistima sav novac natrag, ako im daju jedva petlinu od svoga. Propast se crvene garde vidi i po tome, koliko se u Petrogradu javlja dobrovoljaca. Do konca ožujka 50 i u novo osnovanoj streličkoj školi 102. Narod vidi, da današnji režim nosi propast i počima da se interesuje za gibanje Kornilovljevih četa, jer od njega očekuje nešto, a kod Trockija i crvene garde više ništa.

Slavni češki dan.

1868—1918

Danas je tomu 50 godina, što je češki narod postavio temeljni kamen svom Narodnom divadlu, Zajista slavni češki dan. Pred 50 godina bezbrojno je mnoštvo, u kojem su se nalazila zastupstva svih slavenskih skoro naroda, prisustvovalo tom svečanom činu. Dodjelo je onda Cesi iz svih krajeva češke krune, dodjelo lacički Srbi, Rusini, Rusi, Srbi, Hrvati i Slovenci. Danas iza pedeset godina, nema tamo ni lacičkih Srba ni Rusa. Ali su se za to tim određenje odazvali pozivu češkog naroda Jugoslaveni, Slovenci, Hrvati i Srbi, te Poljaci. Ostalima prije dolazak bajonet.

Pred 50 godina sjatilo se sve najizbranije iz češkog i slavenskog svijeta u Pragu. Očeviđac S. Heller opisuje svečanu povorku ovako: „Upravo začreće za uglom elegantna ekipaža a na čelu ju član svečanosnog odbora dr. Jan Kučera, kao načelnik povorke, odmah iza njega stupa glazbeni zbor praških oštreljelaca a za njim ide impozantni hanacki banderij. Dvadeset četiri kršnja Moravana, iskrenih lica, s okom, koje goriradošću,

u slikovitoj nošnji s mnogo cvijeća i mnogo vrpca na odijelu jašu na konjima bogato i ukusno iskićenim, užhućio je vazduh bučnim klicanjem, sa prozora i balkona lepršu bijeli rupci milolikih djevojaka i žena, beskonečno „Slava Moravi“ oziva se medju kućama.. Sa snažnim Hanacima ide hrudinski banderij, a ne manjim isto određenjem „slava“ i „nazdar“ klicanjem pozdravlja ih općinstvo... Iza njih jašu silni, slično obučeni banderi-pardubicki, českobrodski i velimski sa zastavama, koje nose češkog lava na jednoj, a ime kotača ili općine na drugoj strani. Za njima stupaju banderij iz Dolje Trebanje i koužimski... Iza banderija stupaju s izvrsnom glazbom gradske pješadije na čelu, veselim spretnim koracima u svojoj slikovitoj nošnji ljubimci našeg naroda kršni Sokoli:

Tisućučvuno „na zdar“ ponovno je zatitralo vazduhom, rupci sa prozora mašu, klobuci se na glavama okreću, cvijeće i vlijenci siplju se sa prozora; četrnaest sokolskih društava s osam dragocjenih barjaka nepreglednim redom kao bistro se talasajući sjajno pobojadisana riječka okretno stupa naprijed, razvijene zastavce šume im nad glavama i čini se, kao da na njima nastikani sokoli oživljaju i krilima lepršajući leti nad vjernim četama. Za njima

stupa praški „Sokol“, pod vodstvom načelnika dr. Miroslava Tyrša. Dolaze društva. Prvi u redu su praški mesari, čast i hvala im, odlikovali se i na čelu im jaše kao glasatelj (p. V. Štolc) u zelenoj haljinji, crvenim pasom opasanom, imajući na glavi veoma dragocijenu čapku; za njim stupa 20 mesarskih momaka, svi po staročeški obučeni u bijelim kazajkama, bijele pregače, crne gaće do cipela, na glavama zelene kape s bijelim češkim lavom, na ramenu sjajne, velike sjekire sa čekićem na vrhu, ugotovljene prema staročeškim mesarskim sjekirama iz 13. vijeka. Na kazajkama imajući vrpce u češkim bojama... A onda slijede dvoranici, vitezi, u sjajnom odijelu, noseći stare uspomene, zatim stupaju kožari, mlinari, slagari, obrtni društva, smichovska bratstva. Povorka opet završava banderijama.

Svečani čin opisuje Heller: Uz glavni kamen, koji je već postavljen i okičen dvijem vjencima, jednim lovovrom, poslanim iz Moskve i iskićenim trobojnim vrpčama s natpisima: „Primite pozdrava Moskve“; drugim od zidara na gradilištu, čije vrpce nose natpis „Mir gradi, nestoga ruši“ rastavljeni su ostali poslani temeljni kameni... Sa prozora palace grofa Lažanskog gleda car i kralj Ferdinand

Konac radničke stavke u Gracu. „Tagespost“ javlja, da je 13. t. mj. svršila u Gradcu stavka, koja je nekoliko dana trajala u obratima gradačke kovinarske industrije. Nog sastanku, što se obdržavao 12. t. mj. pritužili su se nekoji radnici protiv toga, što ih se činilo stavkati pod izlikom, e da se takodjer u Beču stavka. Drugi su se radnici pritužili nad povjerenicima radi njihove tobožne poptustljivosti. Sada se opet radi u svim gradačkim poduzećima.

Iz jednog govora njemačkog političara i odvjetnika, 12. svibnja obdržavao se u Mariboru pod vedenim nebom opet jedan „Volksstag“. Na toj su skupštini govorili dr. Schmiderer i prof. dr. Edgar Meyer — rodjeni Nijemci — doduće svenjemački i u prethodno nacijonalističko-imperialističkom smislu, ali inače pristojno, a to znači bez denuncijacija, bez klevetanja osoba iz protivničkog tabora prošim lažima. Zato su se baš u tom smislu odlikovali gosp. dr. Ambroschitz (I) i odvjetnik dr. Ernst Mravlag (II). Da čujemo, što je ovaj petočni kazao na tom znamenitom „Volksstagu“. „Što je svrha našega današnjeg sastanka?“ zaviknuo je govornik na „Svrha je tog današnjeg sastanka glasni protest protiv uništenja monarhije i protiv razkomadjanju zemalja. Početkom mobilizacije dovedeni bljuži čitavi lanci veleizdajnika na vodećim inimestima; ali nije trajalo dugo i bili su opet slobodni i sada dižu svoje glasove bezobraznije negoli ikada prije. Češke pukovnije, 11 na broju, prebjegose k neprijatelju. Naše njemačke su pukovnije morale to platići svojim krvim. Od potpisivanja ratnog zajma uzdržali su se narodi na sjeveru i na jugu monarhije i 90 posto sviju ratnih zajmova potpisali su Nijemci. Moglo bi se pomisliti, da da vlasta nastupi oštro protiv toga; ali njezin je odgovor blia amnestija, za koju je ona odgovorna. Objećala je dapace, da će užeti u obzir sve više rastuće zahtjeve Slavena. Biskup Jeglić (dugodržani povuci; pusti) pozvao je svake svećenstvo, neka usteje u prilog Jugoslavenske države i za unštenje monarhije; zahtjevi narodnog zastupnika Korošen služu se već sa srpsko-jugoslavenskom kršćkom deklaracijom. (Burni povuci pusti i međupoklici: Takav bi se čovjek morao objesiti!) A u Zagrebu je Izjavio, da pitaju dinastije u Jugoslavenskoj državi, koja se ima stvoriti, nije još riješeno. Po svom do se prilici pozvati Karadjordjević. Za tim je dr. Mravlag govorio o veleždajniku Pivku, koji je prije rata ligrno vođenje ulogu u Mariboru te je istaknuo, da so junačivo Slovenci, koje u ostalom priznaju, mora priplasiti činjenici, da taj narod nije bio još tako otrovan, kao što su Česi. Za tim je govorio o željenim prehrambenim pitanjima među njemačkim narodom te je kazao, da Nijemci gledaju radi toga, što vlasta nije preotele ništa kranjskim Slovencima i Česiima. Končano je napao ministra-predsjednika dr. Seidlera te pozvao narod neka se junački drži, dok dobije njemački državni jezik. (Die deutschen Staatsprache muß heraus!) — Tako je govorio dr. Mravlag (tužna mu majka!). Pravi Nijemci su se stidjeli govoriti na ovakav način. Ali poturica ne poznaje stida. Šakat tumaći k goranjim gluplim lažima je suvišan. Zamolio je samio jedno: Tako smiju da govorite Nijemci u doba, kad je Seidler proglašio mjeru protiv jugoslavenske agitacije i načelo: Gleicher Recht für alle!

Pozor putnici! One, koji putuju u Tirolsku, upozoravamo na veliku pogibelj, što im tamo prijeti: u Tirolu vlada eksplozivno raspoloženje. Tako je barem prema „Grazer Tagblattu“ javio prof. dr. Edgar Meyer na mariborskom Volkstagu. Dlani mit, eksplasit... sve to nije ništa, samo da ova bomba ne eksplodira!

Zlatne riječi — naturalmente — samo za Nijemece. Na mariborskom se Volkstag prilivatila dugoljasta rezolucija, koja tek pred pjevanjem austrijske himne „Die Wacht am Rhein“ vedi: „Bude li njemački narod izgubio svaku nadu, eće se taj sistem promijeniti, može se odabrati i druge puteve, koji će osigurati njegovu budućnost. Vjernost za vjernost! Vjernost mora biti uzajamna, jer inče gubi obvezatnost za onaj dio, što je bio izdan“. Ova je vjernost njemački patent!

Izborna reforma u Pruskoj. Izborna reforma u Pruskoj dijeli srednju inđijsku sostre. Tu i tamo imade vlasta ovlastenje, da raspusti kuću, a tu i tamo se ne raspusta tu kuću, već se sve više nastoji da se postigne približenje sa srušnjakom strankom, koja hoće da sprječava izbornu reformu. Vlast stoje novodno na stanovlju izbornu reformu; u istini stoje na stanovlju konzervativaca sa jednom razlikom, da ovi su protivni i svakoj formalnoj promjeni izbornog reda, dok vlasta nastoji vječitim kompromisnim predložima u prilog konzervativaca da što više umanji demokratičnu vrijednost izbornu reforme. Vidi se, da su vlast i Junkeri u Pruskoj a Tisza i Wekerle u Ugarskoj svrake, što si neće isklučiti oči. „Berliner Tageblatt“ donosi iz veoma autoritativne strane slijedeću vijest, koja dokazuje, kako malo ozbiljno uzima pruska vlasta svoju zadaču, da provede izbornu reformu. Izborna je reforma bila — kako je poznato — otklonjena u prvom i drugom čitanju. A sada će biti otklonjena i u trećem čitanju. Vlast je uvjerenja, piše imenovan list, da će izborna reforma biti otklonjena i u trećem čitanju. Kako je bilo već javljeno, izjavit će ministar-predsjednik, čim pada odluka, da ima punomoć u rukama za raspust kuće. Unatoč tome predložit će izbornu reformu gospodskoj kući u nadi, da će tamo naći uz izvjesna „jam-

stva“ ipak veđinu. U obliku gospodske kuće vratila bi se izborna reforma onda u drugu komoru; a biće li takodjer u tom obliku otklonjena, raspustit će vlasta zastupničku kuću. Gospodska kuća imade da spasi dakle „demokratični“ izborni red. To se može zamisliti samo u Pruskoj. Biće bi isto, kao da bi zatrčali od našeg Furst Flüsterberga, neka nam prikroj demokratičnu izbornu reformu. Njemački socijalni demokrati dobili su ono, što su svojom dvoumnom politikom zasluzili. Želimo im dobiti i zadržati iz „demokratični izborni red“, što će im pokloniti pruska gospodska kuća.

Prosjetko.

„Hrvatska biblioteka“ u Ženevi, „Hrvatska Riječ“ javlja iz Berna: Kako su već neke naše novine javile, izlazi u Ženevi „Hrvatska biblioteka“, na francuskom, njemačkom, engleskom, talijanskom i hrvatskom jeziku. Ovih dana izšla je opet jedna sveska na njemačkom jeziku pod naslovom „Die Südslavener der Monarchie, ihre Lage und ihre Fortentwicklung“, a došao je potpuni govor istarskog narodnog zastupnika prof. Vjekoslava Spinčića, držao u bečkom parlamentu 7. veljače 1918. prema stenografskom zapisniku.

Novi kulturni život u Hrvatskoj. Stjepan Radić, vodja i organizator seljačke stranke, jedan od najizobraženijih današnjih Hrvata i ako politički mrtva iljnost, podaje u praškom agrarnom „Venkovu“ sliku o današnjem kulturnom i političkom životu u Hrvatskoj (Stjepan Radić jest autor češke gramatike za Hrvate i veoma uspješnog djela „Češki narod“). U svojem dopisu u „Venkovu“ vedi: Literaturni je proizvod u Hrvatskoj još prije rata bio veoma ubogi. Knjiga se štampalo malo, valjda ni stoti dlo, što u Češkoj. Prevodna je književnost bila izravno bijedna, jer su i slavenske stvari, osobito ruske, bile prevadljane iz njemačkog. Starih je revija nestalo, ili su okržljavile, politički su časopisi uz jednu iznimku jedino životarili. Tijekom rata nastalo je u svemučnomu spomena vrijedno poštovanje. Sada izlazi u Zagrebu cijela vrsta književnica (biblioteka). Zabavna biblioteka pod uredništvom prof. Andrića dosegla je upravo stotinu svećaka, a jest u njoj izbor — odvremena do vremena veoma sretan — iz vunčele evropske literature. Iz češke literature izasla je Zeyerova „Sestra Paskalina“; „Tereza Maufredi“, Blago u vrtu cvijetajućih breskava“, Karla Sezime „Passiflora“ a sad će izdati „Priča maja“ (češki „Pohodka male“) od Vilima Mrštika. Inače je osim nekoliko prevoda poljskih i ruskih te dvaju svećaka njemačkih sa slavenskim sadržajem („Vjeročka i Asbein“) sve ostalo iz francuske, skandinavske, talijanske i engleske. Auktori su svi savremeni. — „Moderna biblioteka“, koja je na protiv tog izdavana po socialistima (dosad 50 svećaka) njegeće većim dijelom rusku i francusku literaturu klasičkog revolucionarnog značaja. — „Humoristička knjižnica“ (dosad preko 100 maleih svećaka) izdaje većim dijelom izvorna djela hrvatska (tu su išlašte takodjer Gogoljeve „Mrtve duše“ i kao izvanredno izdanje Arčibašev „Sanjin“). — Izdavatelj Gjurgjević izdaje djelomično latinskom djelomično cirilicom „Odobranu biblioteku“ (u Sarajevu) nešto izvornih a nešto ruskih i skandinavskih prevodnih djela. — Prof. Vodnik i Društvo hrvatskih književnika izdaje najbolje savremene i starije hrvatske aukture. Nekoliko privatnih izdavača (Ceh Merhaut u Zagrebu i Voščicki u Koprvinici) izdaju takodjer iljepa djela, većinoma češka. Najizabranije knjige za mladež izdaje izdavač Breyer u Zagrebu. K tomu se iljepo pripoveje cijela vrsta revija, između kojih se načinje ističe „Hrvatska Njiva“, „Književni Jug“ i „Ženski svijet“ svojim jugoslavenskim nacijonalizmom i socijalnim shvaćanjem života.

Sjetite se naše požrtvovne „Družbe sv. Cirila i Metoda“.

Dobrosti. Uz neprekinitu glazbu i neprestano klanjanje naroda pomiče se povorka naokolo; svaki njen odio izazivlje bušnu slavu u stanu iznad kamena. Od povorki se odijelili i stupili do četverougla na gradilištu doštojanstvenici, koji su pozvani na svečanost, zbor za gradnju narodnog kazališta, općinska zastupstva (karlovska, smihovska, višegradska i praška), dugi niz dana i družica, kojih polovina bila je u svečanoj, veličajnoj istorijskoj nošnji, polovina u skupocijenim modernim haljinama, poslanici, slavenski gostovi, profesori visokih škola, zapovjednici oružanih praških zborova, redarstveni ravnatelj i ostali pozvani gostovi. Već se napunilo gradilište svečanostim funkcijonarima, već su zaučrati krasne družice sa Hane ovjenčane temeljni kamen i dolaze pjevačka društva, istupaju brzim kerkom na svoju tribunu, neprestano uspinje po obali gore njihova struja kao beskonačna morska zrnat a, zastava za zastavom stupa gore i reda se uđe do drugoga pri zidovima malog kazališta, ali ograda na tribunu još se neće da napuni, neprestano liška se povorka pjevača sa zastavama gore, da gledače dolje prolaze strsi. Napokon se tribuna napuni, ali svečana povorka još se uviđe i dugo još okoplja oko gradilišta. Ali vrijeme je već po-

skočilo, mora se povorka dakle zaustaviti, da se može pristupiti k obredu.

Kad je temeljna listina bila opskrbljena svim potpisima, pristupuje dr. Sladkovsky i snažnim zvučnim glasom kliče sakupljenim hiljadama: „Potpisana jest temeljna listina velikog narodnog kazališta. Svi ste tomu svjedoci! Potpisana jest!“ (Burno, Slava! i „Na zdar!“) Listina se postavlja u okovanu škrinjicu, kamo se slože ujedno s njom takodjer svečanostna brošura, kamenčići sa tamnice Husove, poslani iz Kostnice, brojevi pojedinih čeških časopisa, različite vrste papirnatih i kovanih novaca. Tajnik kazališnog zbora, dr. Julius Gregr naviješta na to sakupljenome mnoštvo: Temeljna je listina čvrsto uložena u ovu škrinjicu i polaže se u temeljni kamen, neka se sačuva na vječnu uspomenu. Opet je zahvalio vazduh gromovitim klicanjem slave, a kad je narod umuknuo, zatitrala je iz ustiju od Ščeljenih pjevača sivečana, po Karolu Šeboru složena velika himna. Iz početka tih i nježno izviru harmonički njeni zvuci, kao da se otvara zemlja, kao da iz dubina zaboravljenih grobova u veličanstvenoj himni istupaju duhovi pradjedova, onda snažnije i snažnije razliježe se tisuću zvučna melodija, već zvuči punom snagom nad nama pjev, koji obuhvaća

Mali oglasnik KINO CRVENOG KRIŽA : Kino „IDEAL“.

Ulica Sergija broj 34.

Današnji raspored

Prokletstvo zlata

kulturni film u 5 čina sa Bernd Aldor.

Početak: 2:30, 4:20 i 6:10.

Uzlazne cijene za ovaj film:
I. mjesto K 1.60; II. mjesto 80 h.

Ući se može kod svake slike.

Ravnateljstvo si pridržaje pravo promjeniti raspored.

Traži se

Učitelj ili učiteljica hrvatskog jezika za jednog gospodina. Javit će se kod uprave lista.

Danas u četvrtak
Caius Julius Caesar
sa prologom i pet čin.

(II. dio).

— Predstava traje sat i pol —
Uzlazne cijene za ove predstave: Rezervirana mjesto
K 1.60, I. mjesto K 1.40,
II. mjesto K 50.

Sutra I. dio.

U trgovini pokućstva, Fil. Barbiću,
u Šišanskoj ulici,
prodaje se novo prisjećalo
pokućstvo.

Jedini hrvatski osiguravajući zavod

„CROATIA“ osiguravajuća zadružna u Zagrebu.

Utemeljena godine 1884.

SRPSKIJICA : Zagreb, u vlastitoj palači, ugao Marovske i Preradovićeve ulice. PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA : OSIJEK, SARAJEVO I TRST.

Zavodska imovina . K 5.167.276.64.
Isplaćene odštete . K 7.729.996.96

Ovaj domaći zavod prima uz povoljne uvjete slijedeće vrste osiguranja:

I. Protiv šteta od požara:

1. Osiguranja zgrada (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica i industrijskih poduzeća).
2. Osiguranja pokrtnina (pokućstva, dučanske robe, gospodarskih strojeva, itd.).
3. Osiguranja poljskih plodina (žita, sijena itd.).

II. Staklenih ploča protiv razlupanja.

III. Na ljudski život:

- a) Osiguranja glavnica za slučaj doživljaja i smrti.
- b) Osiguranja miraza.
- c) Osiguranja životnih renta.

Zaštitni omoti za crvene i bijele legitimacije

mogu se kupiti u trgovini papira tvrtke Jos. Krmpotić (trg Custoza 1 i ulica Fran Ferdinand 3).

naše misli i propuću u svježu lagodnu pjesmu, iz koje slijedi opet zvučna pobedonosna himna, kao da se u jedan k nebu se dižući zvuk spojili glasovi cijelog naroda...

Iza toga je slijedio veličanstven govor dr. Karla Sladkovskog; na to su pojedini vodje i zastupnici naroda izrekli svoju riječ. Da spomenemo samo izreku grofa Clama Martinica, predsjednika češkog muzeja! U imenu muzeja kraljevstva češkog pristupam s bratskim pozdravom i čestitkom, e bi narod češki kao pri tom poduzeću, tako i pri cijelom djelu i zadači svojoj, građeci na temelju prošlosti, prebrodilo zapreke sadašnjosti i domogao se sretne budućnosti! Pjevajući narodne pjesme razišlo se na to mnoštvo. Po podne se obdržavao na Letni niz igara i veselica. Narod se radovao. Svagdje samo veselje, svagdje bratstvo, svagdje bezbržna, srdačna zabava.

Dan se završio svečanom predstavom u novoogradskom kazalištu, gdje se igralo „Libušino pročanstvo“ od Josipa Jurja Kolara sa glazbom od Bedricha Smetane. Zatim je provedeno prvi puta, Smetanovo remekdjelo opera „Dalibor“.

Tako je bilo u Pragu pred 50 godina.